

”PikkuKakkonen”

KAKKOSTEN SUKUYHDISTYKSEN KAHDEKSASTOISTA LEHTI

Hyvät sukulaiset

Takanapäin on viileä, sateinen ja tuulinen kesä. Sateisesta säästä kärsivät osittain matkailualan yrittäjät, mutta pahiten maanviljelijät. Osa sadosta jäi korjaamatta, eikä syyskylvöjä pystytty tekemään täysimääräisesti. Aika näyttää miten käy viljan omavaraisuuden kanssa Suomessa.

Meidän sukutapaamistamme säänhaltija kuitenkin suosi. Saarilassa paistoi aurinko ja tunnelma oli muutenkin lämmin. Saarilan emäntä Seija Kakkonen oli jälleen loihittanut maistuvan pitopöydän. Paikalla olleet lapset tutustuivat kotieläinpihaan sekä satupolkuun.

Varsinaisessa kokouksessa käsiteltiin ja hyväksyttiin tilinpäätös vuodelta 2016 sekä vuoden 2017 talousarvio. Hallitukseen valittiin puheenjohtajaksi Eero Kakkonen sekä jäseniksi vanhoina Eero Autere, Jouni Kakkonen, Kyösti Kakkonen, Raija Vassinen sekä uutena jäsenenä Eila Hyvärinen Joensuusta. Keskusteltiin kesällä 2018 mahdollisesti tehtävästä Viipurin matkasta. Tilaisuudessa luovutettiin Jouni Kakkoselle sukututkimusstipendi sekä Kyösti Kakkoselle kunniakirja kunniajäsenyydestä.

Kuluvan vuoden aikana on järjestetty lukematon määrä Suomi 100-tilaisuuksia. Omalle kohdalleni osui kolme mieluisaa tilaisuutta. Suomen Kansallisbaletissa esitetty Kalevalanmaa. Se oli spektaakkeli, jossa tanskalainen baletin johtaja Kenneth Greve oli onnistunut musiikin ja tanssin keinoin tuomaan esiin Suomen historiaa sekä kansanluonnettamme.

Jaakko Kuusiston johtaman Jyväskylä Sinfonian esittämä Suomalainen Sinfonia, jossa kuultiin Jean Sibeliuksen musiikkia, Jaakko Kuusiston säveltämää musiikkia Timo Koivusalon elokuvaan Täällä Pohjantähden alla sekä Ville Ojasen säveltämä Sinfoninen sarja orkesterille, kansanmusiikki-yhtyeelle, naisäänenle ja trumpetille. Solisteina olivat Johanna Iivanainen laulu ja Jorma Kalevi Louhivuori trumpetti.

Helsingin musiikkitalossa Susanna Mälkin johtaman Helsingin Kaupungin-orkesterin konsertti ”100 vuoden itsenäisyys”. Konsertissa kuultiin suomalaisen säveltämää musiikkia sekä Krista Kososen ja Hannu-Pekka Björkmanin esittämiä suomalaisia runoja.

Edellä mainitut tilaisuudet olivat mielenkiintoisia ja mieleenpainuvia.

Onnea ja menestystä Suomen seuraavalle 100-vuotis taipaleelle.

Hyvää ja Onnellista Uutta Vuotta 2018

Eero

VIIPURIN MATKA

Viime kesän sukutapaamisessa Polvijärvellä keskustelimme ajatuksesta järjestää yhteinen matka Viipuriin kesällä 2018. Matkajärjestelyiden etenemiseksi tiedustelimme matkalle halukkaiden lähtijöiden lukumäärää. Matka tapahtuisi 15.7.–15.8.2018 välisenä aikana.

Matkalle voi lähteä:

- 1. Junalla** Helsingistä, Lahdesta, Kouvolasta tai Vainikkalasta
Matkan kesto Helsinki-Viipuri on 2,5 tuntia
Lähtöjä on useampia/päivä
- 2. Laivalla** Saimaan kanavaa pitkin
Laivan lähtöaika Lappeenrannasta on aamulla klo 7.45
- 3. Linja-autolla**
Lähtöpaikan ja aikataulujen suhteen on useampia vaihtoehtoja

Viisumi

Viisumivapaa matka ainoastaan silloin, jos matka tehdään mennessä tullen laivalla
Ryhmäviisumin hankkii matkanjärjestäjä, hinta 75 €/henkilö

Hinta

Matkanjärjestäjän hintaesimerkki
heinä-elokuu 2018 (pe-su) 2 yötä/3 päivää

– Hotelli Lepakko

277 € kahden hengen standard-huoneessa

334 € yhden hengen standard-huoneessa

Hintaan sisältyy

– junamatkat Allegro 2. lk Helsinki–Viipuri–Helsinki

– tilausajokuljetukset Viipurissa

– 2x aamiainen hotellissa, 1x lounas Pyöreässä Tornissa

– hotellin rekisteröintimaksu

– retket/ohjelma opastettuna (kaupunkikierrros, Viipurin linna, Alvar Aallon kirjasto, Monrepo-puisto ja Viipurin Eremitaasi)

Ehdotuksia matkan ajankohdasta ja matkustustavasta otamme kiitollisena vastaan, mielellään 28.2. 2018 mennessä.

Lisäksi kaikki vihjeet ja kokemukset Viipurin matkasta ovat tervetulleita.

Tehdään yhdessä mukava matka!

Yhteydenotot:

Raija Vassinen, raija.vassinen@gmail.com, puh. 050 5936220

Eero Kakkonen, eero.kakkonen@elisanet.fi, puh. 0400 3679328

Maaseutuistettu kaupunki

Nuolitie 4. Helsingin Kaupunginmuseum. (1965).

Fanny Gustava Lehtihaara (os. Kakkonen) syntyi 2.10.1896 Tohmajärvellä ja edesmeni vuoden 1991 *huhtikuussa* (17.4.1991) Perniössä.

Lehtihaarat asuivat 1940-luvulla kymmenen vuotta Helsingissä Pitäjänmäellä, osoitteessa Kaivotie 19. Nykytilassa tämä osoite tunnetaan nimellä Nuolitie 3. Omakotitaloasujia Lehtihaaroista tuli vuonna 1938. Talokirjaan tehty merkintä *huhtikuussa* (15.4.1938) antaa myös ymmärtää, että rouva Lehtihaara kävi 42:ta vuottaan.

Lehtihaaran naapurustossa, nykyisen Nuoli puiston vieressä, korttelissa 25 tunnetaan "*Vaskivaaran*" ja "*Holmbergin talo*". Kuriositeettina mainittakoon yhteensattuma; myös kirjoittajan naapurissa on tällä hetkellä "*Holmbergin talo*"!

Kadun nimi muuttui vuonna 1962 lainvoiman saaneen asemakaavan perusteella. Tieto perustuu Helsingin kaupungin rakennusvirastosta vuonna 1984 saatuun arkistolähteeseen.

Puutarhakaupunkina Pitäjänmäki

Gottfrid Strömbergin konepajateollisuus siirtyi Pitäjänmäelle vuonna 1933. Strömbergin tehtaan toiminta oli käynnistynyt Suomessa vuonna 1911.

Vuoteen 1930 tultaessa Pitäjänmäen suurimmat maanomistajat olivat *Gerkman, Liljeström, Aberg ja Ramsay*. Henkilöt harjoittivat elinkeinonaan maanviljelystä. Tiedetään, että perunapellot ulottuivat aina Turuntiehen asti.

"Puutarhakaupunki"-Pitäjänmäki kuului 1930-luvulla Helsingin maalaiskuntaan. On väitetty, että suurimmat huvila-alueet olivat (Kaivotien) Nuolitien, Turkismiehentien ja Kolkkapojantien liepeillä kaupungin mailla. Huviloiden tontit olivat pääsääntöisesti yli 1 000 neliömetrin suuruisia.

Lampaita, sikoja ja kanoja saattoi kulkea

vapaana omakotitalojen liepeillä. Lehtihaaran kotikäsitkirjastosta saattoikin aina 1990-luvulle tultaessa löytää kanankasvatuksen opaskirjoja. Vesi- ja viemärijohtoja ei ollut. Sähkö oli.

Helsingin suuri alueliitos

Vuoden 1946 alusta Pitäjänmäki liitettiin Helsinkiin, kun *Suur-Helsinki* syntyi. Valtioneuvoston päätöksellä pääkaupunkiin liitettiin näet Haagan kauppala, Huopalahden, Oulunkylän ja Kulosaaren maalaiskunnat sekä muita taajaväkisiä yhdyskuntia. Liitos synnytti Suur-Helsingin, jonka pinta-ala oli 163 neliökilometriä.

Miksi näin toimittiin? Perusteena oli ”sosiaalinen kysymys”, julisti Helsingin kaupunginvaltuuston puheenjohtajaa *Eino Tulenheimo* asian valmisteluvaiheessa.

Valtioneuvosto päätti asiasta vuonna 1944. Samana vuonna Helsingin kaupunginjohtajaksi valittiin varatuomari *Eero Hjalmar Rydman*. Hänen virkakaudellaan käynnistyi siis Helsingin jälleenrakentaminen. Suur-Helsinki-alueliitosta, jossa Pitäjänmäki yhtenä liitettiin Helsinkiin, onkin pidetty kaupunginjohtaja Rydmanin virkakauden tärkeimpänä saavutuksena.

Toisen maailmansodan jälkeen vallitsi asuntopula. Sitä ryhdyttiin ratkaisemaan uusista lähtökohdista. Perinteisestä urbaanista kortteli- ja tonttimallista siirryttiin ”alueelliseksi solukoksi muodostuvan funktionaalisen kaupungin” ihanteeseen.

Fanny (oik.) ja Wäinö Lehtihaara Pitäjänmäellä. Onko kuvassa havaittavissa nykyajan ”BajaMaja”?

Ideologisen perustan kehitykselle tarjosi sekä *Heikki von Hertzenin* pamfletti ”Koti vai ko kasarmi lapsillemme” (vuodelta 1946) että

Rouvat Lehtihaara ja Rubanin ja perheen lampaat Pitäjänmäellä.

Otto-Iivari Meurmanin ”Asema-kaavaoppi” (vuodelta 1947). Herten ja Meurman suhtautuivat kriittisesti kaupunkiin; se oli tiivis, likainen, ahdas ja ruuhkainen. Sitä vastoin uudet hajasijoitetut ja luonnonläheiset asumalähiöt tarjosivat asukkailleen viihtyisyyttä ja elämäniloa. Ihannekuva muodostui väljästä ja matalasta elinympäristöstä. Sellainen oli käytännössä ”maaseutuistettu kaupunki.” Ajatus- ja kehityskulku huipentui lopulta vuonna 1946 toteutettuun Helsingin suureen alueliitokseen. Siinä Helsingin kaupungin hallitsema maa-alue viisinkertaistui!

1940-luvulla oli syntynyt ARAVA-järjestelmä. Summa summarum: 1940-luvun lopun ja 1950-luvun alun asumalähiöissä oli pyritty kaupunkimaisiin, visuaalisesti suljettuihin katu- ja rakennuskokonaisuuksiin, jotka sovitettiin pieteetillä maisemaan ja maastoon. Jälkeenpäin on usein todettu, että sodanjälkeinen materiaalisesti säännöstelty ja vaatimaton rakentaminen oli kuitenkin linjakkuudessaan onnistunutta.

Pitäjänmäelle vuonna 1962 vahvistettu asemakaava salli kerrostalojen rakentamisen ”perunapelloille”. Kaava sisälsi vision, jonka perusteella alueen asukasluku olisi 4 970.

1970-luvulla (18.4.1973) Helsingin kaupunki laati suunnitelman, jonka perusteella asukaslukua olisi suotavaa nostaa 2 530:llä aina 7 500 asukkaaseen! Kaksi vuotta myöhemmin (4.8.1975) sisäasiainministeriö hyväksyi asemakaavan, joka rajoittui Konalantien, Pitäjänmäentien ja Espoon rajaan.

Junaratayhteys Helsingistä Kauniaisiin avattiin 1900-luvun alussa. Pitäjänmäellä sijaitsee puinen asemarakennus Kauniaisten tapaan. Sähköjunayhteys Pitäjänmäeltä Helsinkiin otettiin käyttöön vuoden 1969 tammiukuussa.

Kirjalliset lähteet:

Kolbe, Laura – Helin, Heikki: *Helsingin historia vuodesta 1945. Helsingin kaupunki*. Edita. 2002.

Lukkarinen-Annala, Leena: *Panimosta Pii-mäeksi. Pitäjänmäen teollisuusalueen vaiheita*. Artikkelijulkaisussa.

Stiftelsen Pro Helsingfors: *Vår Stad: En bok om Helsingfors*. Holger Schildts Förlag. Helsingfors 1947.

Yrjö Blomstedt: *Johan Albrecht Ehrenström: Kustavilainen ja kaupungin rakentaja*. Helsingin kaupungin julkaisuja 14. Helsinki 1963.

Moniste: Virtuaalinen Arkkitehtuurikävely.

Pitäjänmäki

Lehtihaarat asuivat 1940-luvun lopulla osoitteessa Kaivotie 19, Helsinki.

Postikortti on kulkenut postileiman perusteella vuoden 1948 kesällä Perniöstä, Varsinais-Suomesta (nykyisestä Salosta) Helsinkiin.

2.6.1948 Teijo

Herra Wäinö Lehtihaara,

Pitäjänmäki, Kaivotie 19.

Parhaita Onnea Merkkipäivänä,
toivottaa isä _ kiitos siitä

Kortin lähettäjä eli isä on ollut Fanny Lehtihaaran (os. Kakkonen) appi. Kaarl Iisakki Lehtihaara (5.1.1873–3.12.1950) oli syntynyt Teijon Puolakassa. Talosta pidetyn kirjan perusteella Lehtihaarat muuttivat viisi kuukautta (5) kortin saapumisesta (vuoden 1948 marraskuun alussa) Pitäjänmäeltä Perniöön.

Kaarl Iisakki Lehtihaara siirtyi ajasta iäisyyteen kaksi vuotta myöhemmin, vuoden 1950 joulukuun alussa.

”Palttua ja sianpääsylvettä”

Pitäjänmällä sijaitsee ensimmäisen maailmansodan aikainen maalinnoitus. ”Hiekkakuopan” muistavat yhä monet 1940-luvun pikkulapset.

Lastenlinnan uusi sairaalarakennus otettiin käyttöön Helsingissä vuonna 1948. Lastenlääkäri *Arvo Henrik Ylppö* (27.10.1887–28.1.1992) piti kuitenkin vastaanottoa Helsingissä jo vuonna 1945. Perimätiedon mukaan arvostettu ja yli sadan vuoden iän saavuttanut lääketieteen ammattilainen ohjeisti äitejä tarkasti pikkulasten ravitsemuksesta ja muun muassa raikkaan ulkoilman ja auringon valon tärkeydestä. Jälkipolville onkin säilynyt postin Pitäjänmäelle kantamia Terveys-lehden irtonumeroita vuodelta 1947.

Millainen oli 1930- ja 1940-lukujen ruokakulttuuri? Siihen löivät leimansa ainakin kotimainen kansankulttuuri, mutta vaikutteita saatiin myös ulkomailta, kuten Ranskasta.

Päivällispöydässä esiintyivät usein peruna, puuro, hernekeitto ja pannukakku sekä ylikypsä paisti ja vihanneksia. Luonnollisesti karjalanpaistia! Ja palasina paistettua vasikanlihaa. Myös lampaanlihaa ja kananvatsakulia sekä kalakeittoja ja hyvin usein palttua. Juhlapöydässä sianpääsylvettä sekä hyttelöityä lohta. Silliruokia – erityisesti jouluna.

Leivät leivottiin itse. Hiivaleipää paistettiin joka viikko uunissa. Leivonnaisia valmistettiin usein. Se, mitä ei itse ehditty valmistaa, käytiin noutamassa konditorialiikkeistä.

Kastiketta oli joka aterialla liharuuan kanssa. Perunat esiintyivät usein myös muussatussa muodossa. Lohta oli tarjolla usein. Lihahyytelöä hyvinkin usein, samoin ryynimakkaroihin ja munaruokia. Tuoreet munat saatiin suoraan tuottajalta.

Jälkiruokina – erityisesti puuron kera – syötiin erilaisia kiisseleitä. Vispipuuro valmistettiin itse ja se oli niin kuohkeaa ja kirpeää, että se kutitti kitalakea. Myös viilit valmistettiin itse. Juustoista puhu-

mattakaan. Erikoisia ja nykytietämyksen perusteella epäterveellisiä ruokia olivat ”pullamaito” ja ”köyhät ritarit hillon ja kermavaahdon kera.” Pullamaito tiesi lämmintä maitoa, jossa oli pullanpaloja. Joskus vähän voita nokareena päällä. Hienosta sokerista ja munankeltuaisesta vispattu ”shotti”-juomakin tunnettiin.

Ruokavalio sisälsi toki myös marjoja ja vihanneksista sekä hedelmäsäilykkeistä valmistettuja salaateja. Ruokajuomaksi nautittiin piimää, ”kokkelipiimää” tai ”kurria” eli kevytmaitoa, mehua sekä ”vissyvettä”. Ei niinkään kotikaljaa. Sitäkin joskus. Ja kuumaa punssia lasista, jos oli vieraita ja pelattiin seurapelejä.

Vuosina 1944 ilmestynyt Marttaliiton, Pienviljelijäin Keskusliiton, Pienviljelijäin liiton ja Sos.Dem. Työläisnaisliiton ja Finlands Svenska Marthaförbundin Kotilouskeskuksen julkaisemana ”Pula-ajan leivonnaisia” – kirjanen opastaa, että pulaaikana jauhoja tulisi käyttää säästään. Laardi korvaa kätevästi rasvan. Antaapa se niksin kohotukseen käytetyn leivinjauhon valmistukseenkin: 45 g viinihappoa, 50 g ruokasoodaa ja 50 g vehnäjauhoja. Rusinat voidaan korvata kuivatuilla marjoilla ja sokerijuurikaspaistikkaan palasilla. Mausteiksi soveltuvat unikonsiemenet ja kumina.

Pitäjänmällä on sijainnut sekatarakauppoja. Toisaalta: Helsingin keskustassa sijaitsevan Stockmannin tavaratalorakennuksen seinässä on valmistumisvuotta ja arkkitehdin nimeä kantava laatta ”Frosterus 1933”. Tavaratalovisiitti Stockmannille tai Elantoon on ollut elämänsä. Nykyään matka A-junalla Pitäjänmäeltä ottaa neljä pysäkinväliä: Valimo/Gjuteriet – Huopalahti/Hoplaks – Ilmala – Pasila/Böle – Helsinki/Helsingfors. Fanny Lehtihaaran Aino sisar asui Malmilla, jonne matkaa on 10 kilometriä. Taipaleen taittaisikin tänäänkin joutuisasti pyörällä.

Maarit Lehtihaara
Lehtihaaran kotiarkisto.

Kerttu Lehtihaara
1940-luvulla.

Sukutapaaminen

Jouni ja stipendi

**Saarilan
pitopöytä**

Varsinainen kokous

Jonne

Helmi ja Elina

Mikael ja Rosa

Väliajalla

en Saarilassa

Saarilan isäntäpari Seija ja Eero

Joona, Silja, Salla ja Jonne

Kunniajäsen Kyösti

Raija, Rauono, Kalevi ja Terttu

Eila, Marjatta ja Pirjo

Raakel Susinevan muistelmia

(taulu 330) osa III

Nyt olin jälleen Helsingissä yli 10 vuoden jälkeen. Asuin tädin (äitipuoleni Anna) luona, ”andra linjen elva B femtifyra” – oli osoitteeni lähellä Hakaniemeä Kalliossa. Alkoi työn haku. Viikon olin työttömänä, pääsin sitten Helsingin kaupungin virastoon, ”Katarinasgatan två”. Ihmeekseni sain tuon työpaikan vaikka en osannut ”ruottia” tuon enempää. Karjalaisuus oli kova sana silloin. Olin kai jotain eksoottista itärajalta. Työkaverit olivat mukavia, mm. Elma Maijala, Eeva Järventaus (isä Arvinpoika ja äiti aateliala), Irene Lahervo, nuori rouva, lisäksi johtaja, kamreeri ym. Irenen (häntä sanottiin Jussiksi) kanssa meistä tuli hyvät kaverit ja aina oli hauskaa. Ilot ja surut olivat yhteisiä. Työkaverit olivat aito-helsinkiläisiä. Ei voinut mennä ulos ellei ollut puuteri ja maali naamassa, muutenkin muodin mukaisia ja fiksua.

Itse en käyttänyt ehostusta koskaan, oli värit omasta takaa ja se riitti minulle ja, ihme ja kumma, muillekin. Panin baskerin päähän ja olin valmis lähtemään – kahville Nissenille, Pohjois-Esplanadin ja Unioninkadun kulmassa, lähellä työpaikkaani. Meillä oli tapana mennä töistä päästyä sinne kahville ja sieltä erottiin omille teille. He esittelivät minulle siellä olevat julkkikset ja tunnetut henkilöt. Kaikki oli mielenkiintoista maalaistytölle. Sopeuduin hyvin. Ravintoloissakin käytiin.

Lasipalatsi oli suosittu paikka. Huvitukset oli kielletty kun oli vielä sota-aika v. 1940.

Joitakin paikkoja oli osaksi auki, esim. Kapeli, Hungaria, Kalastajatorppa (jonne ei pääsyt avosääriin), ZintZing ym. Joskus käytiin iltaa istumassa. Tanssia ei ollut. Jussin (Irene) mies oli sotahommissa vielä, joten hänellä oli aikaa ja paljon oltiinkin porukassa ja melkein asuin hänen luonaan Meritullinkadulla Kruunuhaassa. Olin taas kerran hänen luonaan yötä 13.9.40, kun kello kolmen aikaan kuului valtava pamaus. Pantiin takit yöpaidan päälle ja mentiin ulos. Kadut olivat täynnä lasinsiruja ja paljon ihmisiä liikkeellä, pohjoissatamaan päin ei saanut mennä.

Se oli *sabotaasi*. Räjäyttivät juuri satamaan tulleen saksalaisen miinalaivan. Se paloi ja toi-

nenkin laiva vieressä. Melkoinen ilotulitus. Työstä asti meni ikkunoita rikki. Jussi otti taas tapansa mukaan asian rauhallisesti. Häneltä ei särkynyt ikkunoita, seinät halkeilivat, mutta ei sen pahemmin käynyt. Tultiin takaisin ja jatkettiin unia!

Ravintoloista kannattaa mainita vanha Bronda Etelä-Esplanadin ja Mannerheiminkadun (silloin Heikinkatu) kulmassa, yläkerta. Se oli taiteilijain paikka. Eino Leinon ja Tuusulan taiteilijoiden kantapaikka. Sibelius-herra tuskin siellä kävi. Hän oli niitä Kämpin kundeja. Brondalla kävi etupäässä boheemeja. Ulkonäkö sisällä oli vain sellainen ”vapaamuotoinen”. Aikanaan se lakkasi olemasta ja taiteilijat saivat uuden kantapaikan. Työkavereiden ansiosta sain tietoja näistäkin asioista.

Vuonna 1941 sota ja pommitukset jatkuivat Helsingissä. Joskus tuli rumaakin jälkeä. Saatiin Karjalaa takaisin. Sinne alkoi mennä tuttujaikin ja kutsuja tuli myös minulle. Jalat alkoivat tulla levottomiksi.

Itä-Karjalan sotilashallintoon otettiin toimistoapulaisia. Hain paikkaa ja pääsin. Kerran johtaja pyysi puhutteluun. Ajattelin, että olen jotain tehnyt väärin. Johtaja sanoi: ”Nyt kun olette tottunut talon tapoihin ja työt ovat sujuneet hyvin, niin ette kai lähde takaisin Karjalaan, kun sitä on saatu takaisin? Tämä olisi tulevaisuuden paikka.” En tuohon osannut vastata, kun hakupaperit olivat sisässä ja mieli teki Karjalaan päin. Opin jo vähän ruotsia, että osasin laskut tehdä. Sain kutsun sotilashallintoon ja sainoin itseni irti kaupunginvirastosta. Sanottiin, että pääsen takaisin, jos maailma ei miellytä, mutta miellytti hän se. Haikeakin oli ero kivoista työkavereista. Jussin kanssa pidettiin yhteyttä hänen kuolemaansa saakka. Olin Sallassa silloin (v. 1946). Kun läksin Helsingistä Jussi saattoi minut asemalle ja sanoi: ”Olen kateellinen, kun olet vapaa kuin taivaan lintu ja saat lentää minne haluat.” Hän itse ei voinut. Loppujen lopuksi hänen elämänsä oli melkoista draamaa, minä omalla suunnallani seikkailin.

Nyt olin menossa Joensuuhun. Siellä oli silloin sotilashallinnon pääpaikka, Joensuun

kaupungintalolla. Pari viikkoa piti tutustua talon tapoihin. Joensuu oli pieni ja hiljainen kaupunki. Oli tuttuja, entisiä pitkärantalaisia. Kyläilin ja pian se aika kului odotellessa komennusta Viteleeseen, missä lopullinen työpaikka määrättiin. Oli tammikuu v. 1942 ja kovat pakkaset.

Päätä ei palellut eikä huolettanut tuntematon tulevaisuus. Sinne jäi Puronturpa, sanoivat ennen, kun veivät junaa Joensuusta. Sitten tuli komennus. Meitä oli kolme lähtijää, joilla oli sama matka Viteleeseen asti. Anni Savosta, Helena Breitholtz, majorska, ihmepakkaus, mies majuri ja pataljoonan komentaja, kaa-tunut muutama kuukausi sitten Kiestingin Lohilahdessa (on haudattu Kuusamon sankarihautaan, kun vaikutti täällä silloin, oli Kuusamon rajakomppanian päällikkö ennen jatkosodan alkamista). Tämä majorska meinasi tehdä meistä kahdesta ”sotilaspalvelijoitan”, mutta mie tein selväksi, että jokainen kantaa ja hoitaa omat kampeensa jne.

Nousiaiset ja Jorma olivat silloin Matkaselässä ja minulla oli tarkoitus käydä siellä Viteleestä palattuani, mutta se ei toteutunut Uuksun asemavirkailijan takia. Menin junalla Uuksuun, sieltä mentiin autolla Viteleeseen kolmistaan. Kun sain komennuspaperit, läksin takaisin Uuksuun ja etsin aseman virkailijoiheen. Tarjottiin korviketta ja juteltiin kaikenlaista. Olivat mukavia rautatieläisiä, muutama Sortavalastakin – melkein kuin ”sukulaisii”. Sanoivat, ettei sinä päivänä enää kulje junaa minnekään. Pitihän se uskoa, kun asemapäällikkö sanoo. Siinä sitten syötiin ikkunan edessä ja yhtäkkiä juna mennä jyrisi ohi! Kysyin, että mikäs tuo oli? Sanoivat, että viimeinen juna sinä päivänä. Olivat porukalla päättäneet, etteivät päästä minua pois! Niin jäi Matkaselän matka tekemättä ja piti yöpyä Uuksun asemalla. Lotta tarjosi evästä ja lämmittivät saunan ja järjestivät yöpuun. Harmitti kun en voinutkaan tavata Jormaa ja Vilma-tätiä. Uuksussa oli kivaa väkeä. Asemapäällikkö pyysi minua joskus kirjoittamaan ja kertomaan kuulumisia uudesta paikasta.

Tapasin matkaseurani ja lähdettiin jatkamaan matkaa Äänislinnaan junalla, johon nyt sai mennä. Majorska joutui Sunkuun, Äänisjärven Poventsanlahden rannalle. Siellä oli paljon venäläisiä ja hän oli venäjänkielen taitoinen,

Jorma Kakkonen

kotoisin Terijoelta ja tsaarin armeijan upseerin tytär. Anni joutui sinne Sunkuun myös, minä eri suuntaan – Mundjärvelle, myöhemmin sanottiin Munjärvi.

Äänislinnasta oli matkaa 70 km sattumakyydillä. Olin keskellä yötä perillä alue-esikunnassa.

Etsin tyhjän petin ja kävin nukkumaan, monet pois ja päällimmäinen pusero. Aamulla ilmoittauduin ja siitä alkoi palvelu Itä-Karjalan sotilashallinnon Munjärven alue-esikunnan komentotoimistossa tammikuussa 1942, ja se kesti niin kauan kuin se oli meillä eli kesäkuun puoliväliin 1944.

Jouduin siis suomea puhuvien vienankarjalaisten elämää seuraamaan. Esimieheni oli sotilasvirkailija Kalle Vihanta, siviilissä Toholammin piirin nimismies, tuomari, nyt esikuntapäällikkö. Varapäällikkönä oli sotilasvirkailija Oiva Rantanen, Kausalasta, nimismiehen apulainen. Sitten olin minä, jota sanottiin ”esikuntavääpeliksi”. Aluksi oli kämpäkaverina Leila ja Mirkku Kuopiosta. Olivat olleet työpalvelunaisissa siellä ja päässet toimistoon. Leila oli maatalouspuolella ja Mirkku kansanhuollossa. Heillä oli omat esimiehet ja toimistot. Ei ollut mitään virka-aikoja vaan sai olla kämpässään ja kun oli töitä, niin kutsuttiin. Minun esimieheni ihmetteli, kun minulla oli aina töitä. Selvisi, että tein hölmöyksissäni toisten toimistojen

töitä ja asianomaiset olivat vain kämpillä. Kun toivat töitä, niin luulin, että kuului asiaan tehdä ne. Siihen tuli järjestys ja Leilan ja Mirkun esimiehet antoivat työt omilleen tehtäväksi. Ei tainneet ne ensin kelvata.

Munjärvellä oli muitakin yksikköjä, mm. aurasomppania, josta tytöillä oli jo poikakaverit. Toivat joskus kämpille. Kerran oli kolme, yksi minua varten!! Sanoin tytöille, ettei tarvitse tuoda, jos en itse saa kaveria valita niin olen ilman. Sain kyllä seuraa – mieluistakin, vakaakin, kestäväää.

Viteleestä sain eväsmuonaa, leipää, juustoa ym. Laitoin ne illalla sängyn alle kassiin. Aamulla ei ollut kassissa mitään. Ajattelin, että onpa keljuja kämppäkavereita, kun vein eväni.

Pitkien aikojen kuluttua ne löytyivät samovaarin torniukosta. Rotat olivat vieneet ne sinne eivätkä saaneet viedyksi niitä pesänsä aukon ahtauden vuoksi. Munjärvellä oli isoja rottia, joita miehet ampuivat ikkunoista pistoolilla. Kun sai kokoon määrätyn lukumäärän rotanhäntiä, sai jonkun päivän ylimääräistä lomaa. Yrittäjiä riitti! Lutikoita oli valtavasti, ihan kiusaksi asti. Yöksi laitettiin sängynjalkoihin vesiasiat, kun ”puna-armeija” hyökkäsi sänkyyn, ne hukkuivat niihin.

Katosta kuitenkin tippui ”desantteja”. Itikoi-ta oli kovasti. Niitä torjuttiin panemalla kata-jankkia pesuvatiin palamaan. Sitä kiertätettiin kämpästä toiseen ja savustettiin ne. Lopuksi vati pantiin rapulle ja istuttiin sen ympärille seurustelemaan esikunnan väen kanssa. Esikunnassa oli venäläisiltä jäänyt pitkäkarvainen sekarotuinen Mörö-Köllä-kissa, josta tuli meidän kaikkien lemmikki ja hiirien pyydystäjä toisten avuksi. Ihmetellä täytyy miten ”edelliset asukkaat” olivat viihtyneet näiden kaikkien elikoiden kanssa.

Keväällä 1942 taloon tuli uusi tyttö, Mirja Puhakka, vasta valmistunut Arabian tehtaasta posliinimaalari, siis taiteilija ja jo täysin boheemi. Sota keskeytti hänen työt Arabialla. Meistä tuli kämppäkaverit ja ystävät. Hänen erikoisuutensa viehätti, mutta muita ystäviä hän ei saanut.

Hänelle tuli ongelmia, sai siirron Suomeen, tuli kotiinsa Joensuuun ja siellä hakeutui sotilashallintoon uudelleen; pääsi Kiestinkiin. Siellä jatkuivat ongelmat. Tuli romanssi ryp-pyneen, joka päättyi kahteen pistoolinlauka-

ukseen Tapaninpäivänä. Hän ampui miehen ja itsensä. Mirja oli mielenkiintoinen ja mukava kun häntä ymmärsi oikein. Vahinko kun kävi noin. Meidän oven päällä oli neljä nimeä. Nyt tipahti yksi pois, Mirja Puhakka.

Mirja Kauppinen oli entinen työvalmiusnainen. Toimistotyöt tulivat vaativammiksi ja esimiehet eivät kai enää olleet häneen tyytyväisiä. Hän huomasi sen ja lähti Suomeen. Hänen elämänsä jatkui yhdessä aurasomppanian pojan kanssa. Meiltä yhteys katkesi. Hän oli vähän meitä vanhempi ja aamulla aina hyvin pahan-tuulinen. Päivää myöten sitten lauhtui ja sopeutui. Lopuksi hänen nimensä putosi ovesta. Leila Ylönen Kuopiosta oli ”Erkkineen”. Leilan kanssa ystävyystyttiin ja se kesti kaikkine kiemuroineen Leilan (nyk. Rantanen) kuolemaan asti. Oiva-mies kuoli aikaisemmin. Kari-pojasta tuli rikoskomisario. Leilalle tuli romanssi ongelmineen. Joutui pois ja hänen nimensä putosi pois oven päältä. Minun nimeni jäi ja se tipahti vasta kun koko Itä-Karjalan sotilashallinto tipahti pois meiltä kesäkuussa 1944. Entisiä siirreltiin ja uusia tuli. Uusia ystäviä tuli enemmän ja vähemmän-kiemuroineen. Ja ennen alkaneetkin vain jatkuivat välimatkojen piteneemisestä huolimatta. Eivät unohtaneet Munjärveä, jossa oli kauniit maisemat, kukat kuin puutarhassa kasvatetut, kansa ystävällistä, suomea puhuvia Aunuksen karjalaisia, rauhalista korpea järvineen.

Munjärvi oli entinen kauppala, metsävoitoinen. Kaikki siihen tykäsytävät ja haikeana sen jättivät.

Esikunta oli entisen metsäkombinaation kaksikerroksinen talo. Niitä oli kaksi. Lankusilta yhdisti.

Partisaanejakin liikkui ja kahakoita syntyi esikunnan laajalla vastualueella. Kerran kaatui suomalainen vänrikki, venäläinen naisradisti ammuttiin, yksi saatiin vangiksi, joka toimiston kautta passitettiin Suomeen tuomittavaksi, yksi pääsi karkuun. Jännittävä sotakokemus läheltä seurattuna. Karjalaismies Dimitri esitti rässä pääosaa partisaanien ilmiäntajana ja ansaan houkuttelijana. Meillä ei esikunnassa ollut hätää, oltiin 20 km päässä. Kaikenlaisia juttuja kerrottiin partisaaneista, niitä oli, ja pahojaankin tekivät, ei sattunut omalle kohdalle. Kerran oli hämähä tapausta ”marjamatkalla, mutta se jäi arvoitukseksi.

Tuli esikuntaan taas uutta väkeä. Opettajat

koululle, mm. Paula Peiponen, pitkärantalainen, häneen tutustuin, Maritta Tommila länsi-suomalainen Merikarvialta, Leila Rajatammi, väestökirjanpitäjä Helsingistä. Eeva (Ieva) Harju Hirvensalmelta sai siirron Vieljärven alue-esikunnasta emännäksi. Keittiössä oli Eevan lisäksi myös muonituslotta, vilkas Vieno Rusi Kannakselta. Vielä oli useita muita. Sotilashallinnon alaisena oli myös puhelinkeskuksen hoitajia, sentraalisantroja, mm. Ellen Perälä, joka meni myöhemmin Äänislinnan teatterin näyttelijäksi.

Laina Vilkkö ja Irja Hyönä olivat aikansa. Metsätoimiston väkeä, mm. päällikkö, metsänhoitaja luutnantti Harri Rikala, metsänhoitaja Sasmila ja metsänhoito-opiskelija Toivo Puustinen, kanslisti Raakel Vento, emäntä Kurkela. Bolnitsassa (sairasmaja) oli kättilö Tyyne Ruuskanen, sairaanhoitaja Aili Matikainen ja Soikkeli. Lääkäri tuli tarvittaessa Äänislinnan sotasairaalasta. Vielä olivat ilmavalvontalotat, mm. Ilse Wahlström, ja muita sekä kerhoneuvoja. Paljon olikin suomalaisia naisia, vielä Vakon (Viena-Aunus-osuuskauppa) kaupassa kaksi tai kolme. Toisten kanssa ystävystyi paremmin, mm. nais- kuin miesten kanssa. Siihen joku paikkakuntalainenkin kuten keittiöllä muonituslottien apulaisina työskentelevät Antonina Gukkina (entinen politrukin vaimo),

Marushja Bogdanov, jolta sain nimen ”Helsingin elävä kukka”, vielä oli kiestinkiläinen opettaja Irina Mattson, joka kirjoitti ja puhui hyvin kaunista suomea. Sanoi minulle opettavansa venäjän kieltä, olin muka sellainen, joka oppisi sen pehmeän sössötyksen?! ”Minulla ei ollut aikaa”, harmitti myöhemmin. Maksu olisi ollut 10 mk/tunti.

Päämajan alaisena olivat väestön mielialoja ym. arkaluontoisia asioita seuraamassa Ville Peippo ja maisteri Eino Järveläinen. He tekivät itse omat raporttinsa suoraan Mikkelin Päämajaan.

Joskus toivat töitä minulle. Ne piti tehdä heidän kämpässään ja silmälläpidon alaisena. Siis salaisia. Salaisiksi eivät jääneet kivet ym. esikunnan pihassa. R.K.-merkit, jotka em. oli hakannut ja Mannerheimin synttärät paketteineen ja ”raameineen”. Aika meni nopeasti. Vapaa-aikana tehtiin jotain, retkeiltiin, kalastettiin ja seurusteltiin. Joskus oli pieniä pirskeitä, jossa minulla piti olla ”jalka kipeänä”. Joskus naapuriyksiköt kutsuivat kylään. Muun muas-

Raakel

sa Kossalmen kaukopartio Osku piti pirskeet, kun reissu tuntemattomaan oli tehty. Koikarisessa, noin 40 km päässä pohjoisessa, oli osasto ja naamioitu linja-auto, jota ”ei saanut nähdä”. Komppanianpäällikkö kapteeni Telegin piti vastaanottopuheen meille sanoen ”turpa kiinni, piirileikkiä, mehua”. Vapaasti suomennettuna, ei saa kysellä miehiltä mitään, tanssia ja tarjoilua. Kaikilla oli hauskaa. Kun meidät tuotiin takaisin, tarjottiin korvikkeet ja puheet (Eeva Harju) ”turpa kiinni, kaurapuuroa ja korviketta”. Miten lie syöneet, kun turpa piti olla kiinni? Jäi epäselväksi.

Ystäviä tuli sieltäkin. Kuunteluyksikön miehistö oli ”sekarotuista”, kieliä osaavaa joukkoa. Tämän porukan olemassaolosta ei juuri tiedetty muualla. Elettiin omissa yksiköissään. Romanssit ja draamat kuuluivat asiaan ja kaikista selvittiin, kuka mitenkin. Alue-esikunnan päällikkö vaihtui helsinkiläiseen kapteeni Kalevi Airaksiseen. Muut säilyttivät paikkansa suurin piirtein.

V. 1944 alkupuolella tehtiin evakuointisuunnitelma. Minun piti puhtaaksikirjoittaa se

”piilossa” päällikön huoneessa, muut eivät siitä tienneet. Kai se oli tiedossa ylemmällä taholla, kun rintamalla rytisi aina enemmän. Juhannuksen alla 1944 tuli lähtö, aikaa käskystä muutama tunti. Se oli pikälähtö. Huoltopuoli, mm. Eeva, Vieno ja miesväkeä jäi vielä eri kyytiin. Lea Rajatammii, minä ja muitakin mentiin Äänislinnan asemalle, missä Mäkriän juna odotti. Asemalla oli tuttuja, jotka pyysivät minua mukaansa illalla katsomaan Äänislinnan viimeisiä vaihteita. En lähtenyt vaan painuin junaan. Niin sanottiin ”drasvidania” Aunuksen Karjalalle ja alkoi vaiherikas paluu. Päämääränä oli Helsinki Lealla ja minulla.

Ensimmäinen pysähdys oli Nivan asemalla (Sortavalan Viipurin välillä), kun puruvaunu oli kaatunut kiskoille ja lasti oli levällään radalla. Jouduttiin odottamaan 10 tuntia Nivan asemalla. Sitten päästiin Elisenvaaraan, jossa oli räysi kaaos. Sen 10 tunnin aikana oli ollut ankara ja tuhoisa pommitus. Elisenvaara oli risteysasema, jonne tuli nyt puolen päivän aikaan monta junaä eri suunnista. Meidän juna olisi tullut, mutta kun puruvaunu pelasti, niin ei ehditty sinne.

Elisenvaarassa konduktööri kysyi meiltä matkustajilta, halutaanko lähteä Simolan vai Savonlinnan kautta? Koska Simola oli levottomampi, valittiin Savonlinna. Meidän junamme oli joka paikassa ylimääräinen. Puikkelehtiin toisten junien välissä milloin päästiin. Oltiin kuitenkin kiskojen päällä menossa. Helsingin lähellä junaan tuli rouvia, jotka tuskailivat, kun juna oli puoli tuntia myöhässä.

Me ”kanta-asukkaat” hymähdettiin, kun se meidän juna oli myöhässä kolmatta vuorokautta. Eivät rouvat tienneet mikä juna se oli.

Ennen lakkautusta Itä-Karjalan sotilashallinto siirtyi Äänislinnasta ja muilta alueilta yksiköineen ja esikuntineen Joensuuhun, jossa oli jonkin aikaa joitakin yksiköitä. mm. sotilashallinnon alainen kuljetusyksikkö Siilaistenkankaalla kolmen kilometrin päässä keskustasta. Siellä olivat vanhat tutut – Eeva Harju ja Vieno R. – muonituslottina. Olin jo asettunut vaiherikkaan matkani, Jyväskylän kautta Helsinkiin, mutta pian olinkin jo menossa Joensuuhun Itä-Karjalan ”pakolaishallituksen” kuljetuskomppaniaan palkolliseksi. Pääsin Eevan ja Vienon tilapäismajoitukseen Rauhaniemistyttyksen rukoushuoneen penkille nukkumaan. Hurskas alkua! Siitä sitten siirryttiin Siilais-

tenkankaalle. Paikka oli männikössä pienen metsätaipaleen päässä valtatieltä, siitä kolme kilometriä kaupunkiin. Perillä oli kaksi isoa vaneriteltoa. Toisessa toimisto ja niin sanottu terävä pää ja toinen oli naisten telta. Oven päällä luki kyltissä ”Turha toivo”. Miehistöllä oli myös telttamajoitus. Keittiö oli taivasalla katoksen suojassa. Ruokailtiin milloin minkin kannon päässä. Vieno oli vilkas Kannaksen tyttö. Tutustui siviilitaloihin ja kyseli, josko pääsisi paistamaan pullaa ja mustikkapiirakkaa omista aineista heille. Tarvikkeetkin järjestivät ja kaikki maistui – olin itse vain siivellä. Se vasta jotakin – tuore pulla ja mustikkapiirakka! Lähellä meitä oli valtion elintarvikesyksikkö. Tytöt kävivät siellä juttelemassa mukavia ja saivat ylimääräistä muonapuoletta. Pojat olisivat halunneet tyttöjä kaupunkireissulle ja seuraksi. Tytöt keksivät verukkeita – eivät innostuneet. Nyt heidän piti kiertää se alue – minä sain ohittaa sen rauhassa – vitsiä siinäkin, eikä saatu enää muonatydenennystä eikä heillä ollut hauskaa seuraa. Kerran lähettiin oman porukan kanssa käymään Kolilla häkäkaasutinautolla, joka ei jaksanutkaan nousta Kolin jyrkkää rinnettä vaan rupesi palamaan. Saivat sen sammuttamaan, mutta matka keskeytyi. Matkalla oli myös kuljetusyksikön keski-ikäinen mies, joka sanoi kuuluneensa presidentti Stålbergin kyyditysporukkaan, nimeä en muista. Tämä meidän kyyditys ei kuitenkaan onnistunut!

Kolin huipulle ei päässyt autolla silloin. Kesä meni Siilaistenkankaalla. Välillä käytiin kaupungilla. Siellä tavattiin tuttuja entisestä sotilashallinnosta. Lähtö alkoi olla edessä. Loppupuolella meidät siirrettiin Kolin ylämajalle. Päästiin perille jalkaisin, lopulta. Siellä oli oikea majoitus.

Tuntui oudolta nukkua oikealla petillä kahden lakanan välissä parakkien ja telttojen jälkeen.

Piti vain sekin kestää! Kyllä kesti! Syyskuu 1944 painoi päälle ja ero. Ympyrä sulkeutui. Sieltä alkoi ja sinne loppui elämä Itä-Karjalan sotilashallinnossa kaikkine vaiherikkaine kiemuroineen – muistot vain jäivät.

Munjärven reissu kesti kaksi puoli vuotta osaltani. Haikeni mielin lähti jokainen, joka oli ollut siellä pitempään. Paikkakuntalaiset ottivat avosylin suomalaiset vastaan ja nyt olivat braskat (kiljut) valmiina seuraavia tulijoita varten. Ei kai se auttanut, kun myöhemmin tihkuu

Sortavaala

tietoja, että väki oli sieltä karkotettu muualle kuten Muurmanskiin. Suomalaisten mukaan lähti mm. Potapovin perhe ja Dina. Perhe piti palauttaa ja Dina on täällä vielä. Keinotteli tänne miehelään.

Kerran kävin turistina Petroskoissa ja Dvortsassa (13 km päässä esikunnasta). Kun ennen ajoin monesti polkupyörällä 25 km päässä olevalle Kenjärvelle, niin tuli mieleen, ettei pelätty synkkiä Karjalan korpia siellä olevine partisaanivaaroineen. Matka kulki samaa tietä kuin silloinkin. Munjärveltä Äänislinnaan oli 70 km. Kaiken kaikkiaan hyvin mielenkiintoista aikaa. Sai tutustua niin erilaiseen kulttuuriin. Väki oli

elänyt eristettynä muusta maailmasta. Se kuvastui kansan tietämättömyydestä ja tavoista. Luonto oli kaunista. Ei ollut kulttuuri iskenyt kynsiään nykyaikanakaan. Olivat eläneet poliittien ja Stalinin vallan aikana, mm. ikonitkin oli pitänyt piilottaa. Suomalaisten aikana kaivoivat ne esille. Väen kanssa piti kuitenkin olla varovainen – olivat epäluotettavia ja kierojaakin. Suomalaiset olivat liian innokkaita – kouluja perustettiin, nimiä suomennettiin ja joku suunnitteli sinne jäämistä, mutta näin kävi. ”On idän lännen maat vastakkain vaan eri teitä ne jäivät kulkemaan.” (sanomalehti Pravda).

Muutokset ja lisäykset sukutietoihin

Muutokset ja lisätiedot voi lähettää osoitteeseen:

Jouni Kakkonen

Läntinen Pitkäkatu 20 C 40, 20100 Turku

jouni.ju.kakkonen@luukku.com

Muutokset jäsenrekisteriin

Muistathan ilmoittaa mahdolliset osoite yms. muutokset Leena Kakkoselle

KAKKOSTEN SUKUYHDISTYS

Hallitus

Eero Kakkonen, puheenjohtaja
Hirvirinne 2 A 2, 40520 Jyväskylä
puhelin 0400 679328
eero.kakkonen@elisanet.fi

Kyösti Kakkonen
Mulonniementie 190, 80330 Reijola
kyosti.kakkonen@k2.fi

Eila Hyvärinen
Hepomäentie 10, 80140 Joensuu
puhelin 040 7276746
eila.hyvarinen@elisanet.fi

Jouni Kakkonen
Läntinen Pitkätatu 20 C 40, 20100 Turku
puhelin 040 5670407
jouni.ju.kakkonen@luukku.com

Raija Vassinen
Lähdetie 1, 40530 Jyväskylä
puhelin 050 5936220
raija.vassinen@gmail.com

Eero Autere
Aittarivi 6 as 7, 01660 Vantaa
puhelin 040 5383158
eero.autere@elisanet.fi

Hallituksen sihteeri ja jäsenrekisteri

Leena Kakkonen
Hirvirinne 2 A 2, 40520 Jyväskylä
puhelin 050 3728622
leenam.kakkonen@elisanet.fi

PikkuKakkosen toimitus

Eero Kakkonen
Hirvirinne 2 A 2, 40520 Jyväskylä
eero.kakkonen@elisanet.fi

Sukututkimus

Jouni Kakkonen
Läntinen Pitkätatu 20 C 40, 20100 Turku
jouni.ju.kakkonen@luukku.com

Sukuyhdistyksen jäsenmaksut

Aikuisjäsen	25 eur/v, lapsi (alle 18 v.) 10 eur/v
Pankkitili	Nordea FI5610403500363472